

Сяргей Кавальов

ПИЛИПКО ТА ВІДЬМА

*П'еса- жарт
за мотивами білоруської народної казки*

З білоруської переклав Ігор Набитович

ДІЙОВІ ОСОБИ:

П и л и п к о

Б а б а

Д і д

В і д ь м а

К о в а л ь

Г у с и

З'ява перша

Хата, де живуть старі Дід та Баба. Дід лежить на печі й колупає пальцем ноги дірку в столі. Баба сидить на лаві й колише колиску.

Б а б а (*співає*). Люлі-люлі-люлі,
 Поліз кіт по дулі,
 Нарвав аж дві шапки,
 Намазолив лапки.
 Іди, котку, на вулицю,
 А дитя – у колисочку,
 А я буду колисати,
 А дитячко буде спати...

Д і д. Бабо, кинь ці дуросі! Зиркни краще, чи не зварилася в печі бульба?

Баба підходить до печі і заглядає до картоплі.

Б а б а. Сідай, Діду, до столу, будемо снідати.

Баба виймає з печі чавун з картоплею. Дід злазить з печі, взуває один чобіт, шукає другий.

Д і д. Куди подівся мій чобіт? (*Шукає по хаті чобіт і знаходить його в колисці*). Звар'ювала стара... (*Натягує чобіт на ногу і сідає до столу*).

Б а б а (*журливо*). Ех, якби дав нам Бог синочка... Не їли б ми тоді прісну бульбу. Синок би наш підріс і турбувався б про старих батьків. (*Починає гуцкати чавун з картоплею й співати*):

Люлі-люлі-люлі,
 Прилетіли гулі,
 Медом частували,
 Дитя колихали...

Д і д. Ти що, зовсім з глузду з'їхала? Дай сюди чавун!

Дід відбирає у Баби чавун і ставить на стіл.

Б а б а (*плаче*). Бідні ми, бідні! Нема нам кого колисати, нема кого годувати...

Д і д. Е-ех! Не можу того вже слухати!

Дід хапає з-під лавки сокиру й вибігає з хати. Чути стук сокири по дереву. Дід вертається з полінцем у руках.

Д і д. Ось тобі синок, колиши!

Б а б а (*втішено*). Ой, який гожий! Які ладненький! Назвемо його Пилипком.

Баба кладе поліно в колиску і колише. Дід сідає за стіл їсти бульбу.

Б а б а (<i>співає</i>).	Рости-рости, синку Міцний як дубок, З білими плечима, З чорними очима...
----------------------------	---

З колиски чути дитячий плач, потім – сміх.

Д і д (*здивовано*). Бабо, ти чуєш? Ніби дитинка плаче!

Б а б а. Чую, чую. Це наш синок сміється!

Д і д. Що? Який синок, дурище стара?

Б а б а. А той, якого ти з вільшини висік.

Дід підходить до колиски. З колиски вискакує Пилипко.

П и л и п к о. Добрий день, мамусю! Добрий день, татусю! Я – ваш син Пилипко.

Б а б а. Ох, якого гарного синка нам Бог послав!

Д і д (*чухає потилицю*). Чим же ми його годувати будемо?

П и л и п к о. Не турбуйся, тату. Зроби мені дубовий човник, березове весельце. Я риби наловлю: і сам наїмся й вас почастую!

З'ява друга

По озеру плаває у човнику Пилипко й ловить рибу. З берега за ним спостерігає Відьма.

В і д ь м а (*принюхується*). Що за рибалка з'явився на моїм озері? Як би до нього добратися й з'їсти?

З'являється баба з пиріжками для Пилипка. Відьма ховається в очерет.

Б а б а. Пилипку-синку, пливи до бережка, з'їж пиріжок!

Пилипко підпливає до берега, віддає мамі рибу, бере пиріжки й знов відпливає.

Б а б а (*з гонором*). Ох, якого спритного хлопчика нам з Дідом Бог послав! От скільки риби наловив.

Баба несе рибу додому, а з очеретів з'являється Відьма, у руках вона тримає мішок і кочергу.

В і д ь м а (*задоволено*). Ага, тепер я знаю, як цього рибалку зловити. (*Кличе*). Пилипку-синку, пливи під беріжок, з'їж пиріжок!

Пилипко підпливає, Відьма кочергою витягає човник на берег і запихає Пилипко в мішок.

П и л и п к о (*кличе*). Мамо, тату, рятуйте!

В і д ь м а. Ага, попався! Не будеш більш рибу в моїм озері ловити.

Відьма закидує мішок на плечі й несе до хати. Але мішок важкий і Відьма незабаром втомлюється. Вона скидає мішок на землю і переводить дух.

В і д ь м а. Ух, з вигляду – такий маленький, а який важкий!

П и л и п к о (*з мішка*). А це тому, що я слухався маму з татом і їв кашу!

В і д ь м а. Бр-р! Не люблю кашу! Я люблю юшку з рибалок. Ось принесу тебе додому – і зварю. Тільки дух переведу, бо стомилася.

П и л и п к о (*з мішка*). А ти не поспішай, присядь на пеньок, відпочинь.

В і д ь м а. А й справді! Куди поспішати! На сніданок ми з тобою спізналися, а до обіду ще далеко.

Відьма сідає на пеньок і незабаром засинає. Пилипко вибирається з мішка, кладе туди декілька каменюк і втікає. Відьма прокидається, закидує мішок на плечі і біжить далі.

В і д ь м а. Поки я спала, хлопчик став ще важчим. (*Задоволено*). Мабуть, підріс.

Відьма приносить мішок у свою хату, кладе біля печі. Виймає з печі великий чавун, наливає води. Запалює в печі і щось шукає на полиці.

В і д ь м а. А де моя кулінарна книга? *(Бере з полиці велику чорну книгу і шукає потрібний рецепт).* Та-ак, хлопчики смажені, хлопчики пражені, дівчатка вуджені, дівчатка сушені. Ось, юшка рибна з рибалки. Те, що треба. *(Кладе розгорнуту книгу на лавку, розв'язує мішок і витрясає в чавун камені).* Ох, негідник! Підманув стару голодну жінку! Ну, я тобі покажу, як мене підманювати! *(Хапає мішок і вибігає з хатки).*

З'ява третя

Пилипко плаває в човнику по озері і ловить рибу. На березі з'являється розлючена Відьма.

В і д ь м а. Пилипку-синку, пливи на беріжок, з'їж пиріжок!

Пилипко ловить рибу і не відгукується.

В і д ь м а. Пилипку-синку, пливи на беріжок, з'їж пиріжок!

Пилипко ловить рибу і не відгукується.

В і д ь м а *(сердито).* Ти що, оглух? Не чуєш, як тебе рідна мати кличе?

Пилипко підпливає трохи ближче, але Відьма даремно пробує підчепити човник кочергою.

П и л и п к о. Я не оглух, я чую, що ти – не моя мати. Ти – зла Відьма. У моєї мами голос тонший.

В і д ь м а *(пошепки).* Добре, розумнику, зроблю я собі тонший голос.

Відьма біжить у кузню до Ковалю.

В і д ь м а. Ковалю, Ковалю, наточи мені язика, щоб голос тонший був!

К о в а л ь. Не буду я тобі язика точити! Ти – зла Відьма, якесь зло задумала!

В і д ь м а (з погрозою). Не будеш? Тоді я твоїх дітей з'їм!
К о в а л ь (налякано). Добре, добре, наточу. Клади язик на куваadlo.

Відьма кладе свій довгий язик на куваadlo. Коваль бере молот і клепає язик, який стає зовсім тонким, зміїним.

К о в а л ь. Ось тобі тонкий язик, Відьмо, тільки не чіпай моїх діток!
В і д ь м а (різними голосами). Мерсі! Гудбай! Аривідерчі!

Відьма залишає кузню і повертається на озеро. Пилипко ловить з човника рибу.

В і д ь м а (тоненьким голоском). Пилипку-синку, пливи під беріжок, з'їж пиріжок!

Пилипко думає, що його кличе мати, і підпливає. Відьма кочергою витягує човник на берег і запихає Пилипка в мішок.

П и л и п к о. Мамо, тату, рятуйте!
В і д ь м а. Тепер ти мене не обдуриш! Ні разу не присяду, поки мішок додому не донесу!

Відьма закидує мішок на плечі й несе у свою хату.

З'ява четверта

Відьма приносить мішок з Пилипком у свою хату й кидає біля печі.

В і д ь м а. Ух, як я стомилася! Нелегко в наш час пообідати. Поки обід зловиш, поки додому принесеш. (Жалісливо). А ще ж зготувати треба! (Розв'язує мішок). Чуєш, Пилипку, стомилася я. Не буду з тебе юшки варити. Поки бульби начистиш, приправи назбираєш. Надто це довго.

П и л и п к о (висовується з мішка). Довго, бабцю, ой, довго!

В і д ь м а. Краще я тебе просто засмажу в печі.

П и л и п к о. Ой! (Ховається назад у мішок).

В і д ь м а. Ну-ну, без фокусів!

Відьма витрясає Пилипка з мішка, відчиняє в печі заслонку і бере в руки велику лопату.

В і д ь м а. Залазь на лопату, я тебе в піч закину!

Пилипко сідає на лопату, розставивши ноги й руки. Відьма пробує засунути лопату в піч, але нічого не виходить.

В і д ь м а. Не сідай, а кладися!

Пилипко кладеться на лопату, але не вздовж, а впоперек. І знов не пролазить у піч.

В і д ь м а (*злісно*). Не так, йолопе!

П и л и п к о (*ображено*). А як? Ти б не лаялася, бабусю, а взяла та й показала.

В і д ь м а (*кидає лопату*). Тьфу! Що за діти пішли нині: нічого не вміють! (*Залазить на лопату*). Ось як треба! Зрозумів, нездаро?

П и л и п к о (*втішено*). Зрозумів, бабусю!

Пилипко хапає лопату, засовує Відьму в піч, зачиняє заслінку й утікає з хатки.

В і д ь м а. Не так, йолопе! Ой, гаряче! Ой, пече!..

Відьма вибирається з печі через комин, замурзана й злегка підсмажена. Зауважує, що Пилипка в хаті нема й кидається ловити утікача.

В і д ь м а. Утік, негідник!

З'ява п'ята

Пилипко втікає від Відьми, яка ось-ось його наздожене.

В і д ь м а. Стій, негіднику! Стій, ошуканцю! Ти кого засмажити хотів? Мене, стару, хвору жінку? Людожер недовчений!

Пилипко розуміє, що йому не втекти і він залазить на високий явір. Відьма крутиться біля явора, але залізи на дерево не може.

В і д ь м а (*улесливо*). Злазь, синку, бо ж гірше буде.

П и л и п к о. Гірше не буде, бабцю.
В і д ь м а (*злісно*). Ох, загризу! Живцем проковтну!

Відьма пробує стрясти Пилипка з дерева, але той з усієї сили вчепився за гілки й падати не збирається. Відьма пробує гризти дерево, але знову нічого не виходить: зуби поламала, а явір стоїть, як стояв.

В і д ь м а (*випльовує зуб*). Тьху! Останній зуб зламала! Ну, почекай! Зараз я до тебе доберуся!

Відьма біжить додому по сокиру. Пилипко розуміє, що раніше чи пізніше Відьма до нього добереться й думає, як вирятуватися. У цей час у небі з'являється табун гусей.

П и л и п к о (*до гусей*). Гуси, гуси, скиньте мені по пір'їнці! Я з вами полечу до тата, до мами, почастую вас кашею, напою чаєм!

Гуси скидають по пір'їнці, Пилипко робить з них півкрила.

П и л и п к о. Ех, тільки півкрила!

Повертається Відьма з сокирою, січе явір.

П и л и п к о (*занепокоєно*). Січи, січи, Відьмо: не в явір, а в камінь!

В і д ь м а (*злісно*). Не в камінь, а в явір!

П и л и п к о (*уперто*). Не в явір, а в камінь!

В і д ь м а. Не в камінь, а в явір!

П и л и п к о. Не в явір, а в камінь!

Сокира потрапляє в камінь і випадає з Відьминих рук. Відьма крутиться і виє від злості, Пилипко сміється.

В і д ь м а. У-у-у, мерзотнику! Смійся, смійся – поплачеш ти в мене!

Відьма біжить по Ковалю, щоб нагострив сокиру.

У небі знову з'являється табун гусей.

П и л и п к о (*до гусей*). Гуси, гуси, скиньте мені по пір'їнці! Я з вами полечу до тата, до мами, почастую вас кашею, напою чаєм!

Гуси скидають по пір'їнці, Пилипко закінчує перше крило.

П и л и п к о. От уже одне крило є!

Повертається Відьма, яка тягне на плечах Ковалю. Скидає Ковалю під явором. Коваль невпевнено встає на ноги й розглядається.

В і д ь м а. Ковалю, Ковалю, нагостри мені сокиру! (Показує Ковалю сокиру).

П и л и п к о (з дерева). Ковалю, Ковалю, не гостри Відьмі сокиру! Відьма зрубає явора, Пилипка з'їсть!

К о в а л ь (до Відьми). Не буду я тобі сокиру гострити! Ти – зла Відьма, хочеш Пилипка з'їсти!

В і д ь м а. Не будеш? Тоді я твою жінку з'їм!

К о в а л ь (налякано). Добре, добре, нагострю! Клади сокиру на пенюк.

Відьма кладе сокиру на пенюк, Коваль гострить лезо.

У небі знов з'являється табун гусей.

П и л и п к о (до гусей). Гуси, гуси, скиньте мені по пір'їнці! Я з вами полечу до тата, до мами, почастию вас кашею, напою чаєм!

Гуси скидають по пір'їнці, Пилипко робить з них ще півкрила.

П и л и п к о. Ще півкрила!

Тим часом Коваль закінчує гострити сокиру.

К о в а л ь (услливо). От тобі гостра сокира, Відьмо, тільки не чіпай моєї жінки!

В і д ь м а. Геть звідси, недоріко, бо я й тебе з'їм!

Коваль утікає, Відьма січе явір, Пилипко вглядається в небо. Явір рипить і хитається, а гусей усе немає. Нема як Пилипкові півкрила доробити.

В і д ь м а (регоче). Іди до мене, м'якенький, іди до мене, смачненький! Я тебе відразу проковтну, тільки сіллю та перцем посиплю. Навіть кісточок від тебе не зостанеться!

П и л и п к о. Вдавишся ти моїми кісточками, стара Відьмо! (*Розначливо*).
 Ех, усього півкрила доробити залишилося! (*Кличе*). Гуси-гуси, де ж ви,
 сірі, де ж ви, білі? Сюди летіть, Пилипка від смерті бороніть!

У небі з'являється табун гусей.

П и л и п к о (*до гусей*). Гуси, гуси, скиньте мені по пір'їнці! Я з вами
 полечу до тата, до мами, почастию вас кашею, напою чаєм!

Гуси скидають по пір'їнці, Пилипко закінчує друге крило. Прилаштовує крила і
 піднімається в небо, а підсічений явір падає точно на Відьму й притискає її до
 землі.

П и л и п к о (*з-під хмар*). Бувай, бабусю! Смачного тобі!

В і д ь м а (*з-під дерева*). Ох, смерть моя прийшла! Не вибратися мені з-під
 цього проклятого дерева...

Пилипко доганяє гусячий табун і разом з ним летить додому, до Діда з Бабою.

З'ява шоста

Хата Діда з Бабою. За столом сидять Дід, Баба і Коваль. На столі чавун з кашею
 та чайник з чаєм.

Д і д (*до Коваля*). Частуйся, частуйся, сусіде! Підкладай каші, підливай
 чаю. Не багаті ми, але доброму чоловікові завжди раді.

Б а б а (*крізь сльози*). Розкажи нам, як загинув наш синок Пилипко.

К о в а л ь (*з повним ротом каші*). Розкажу всю правду. Бачу: сидить на
 яворі Пилипко, а під явором Відьма крутиться. Схопив я сокиру і...

Д і д. І...

К о в а л ь. І розрубав злу Відьму на дві частини!

Д і д. Ух!

К о в а л ь. А ті кавалки склалися разом і відразу зрослися.

Д і д. Ех!..

К о в а л ь. Я знов розрубав, а вони знов зрослися! Ганяв я, ганяв Відьму
 по лісі – не дігнав. А до явора повернувся – тільки білі кісточки від вашого
 Пилипка залишилися. (*Поважно*). Перехитрувала мене, отже, Відьма!
 (*Накладає собі в тарілку каші*).

Б а б а. Синочку наш, Пилипку! Ніколи ми тебе вже не побачимо, ніколи кашкою не нагодуємо, чаєм не напоїмо! (*Голосно ридає*).

Д і д (*зітхає*). Ой, горе нам, горе...

І тут у хату через відчинені вікна залітає багато гусей. Одні гуси накидаються на Ковалю: дзьобають його, щчипають, б'ють крилами. Інші поважно влаштовуються на столі навколо чавуна з кашею. А найнахабніший гусак схопив чайничок і розливає в горнятка чай.

К о в а л ь. Рятуйте, рятуйте, добивають! (*Утікає з хати, перевернувши миску з кашею*).

Д і д. Бабо, що це діється?

Б а б а. Скільки живу на світі – таких чудес не бачила!

Г о л о с П и л и п к а. Так йому й треба, боягузові й брехлієві!

Дід з Бабою вдивляються й бачать: сидить на підвіконні їх улюблений синок Пилипко, живий та здоровий, та ще з крилами за плечима.

Д і д. Пилипко!

Б а б а. Синок!

П и л и п к о. Мама! Татусь!

Г у с и. Га-га-га-га-га!

Гуси вчиняють неймовірний шум та галас, нікого й нічого окрім гусей не видно й не чути; далі казку продовжувати неможливо й вона закінчується.

З а в і с а